

УДК 33.339.9.01

Євгенія Крижимінська

Eugenia Krizhiminska

СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

THE STATE AND FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TOURISM MARKET

У статті досліджено сутність, стан та особливості розвитку міжнародного ринку туристичних послуг. Проаналізовано регіональну структуру міжнародного ринку туристичних послуг. Визначено основні країни-реципієнти туристичних прибуттів. Проаналізовано зміну у доходах від туристичних послуг в основних країнах-реципієнтах. Розглянуто країни-лідери за обсягами витрат на міжнародному ринку туристичних послуг.

Ключові слова: міжнародний туризм, світовий ринок туристичних послуг, міжнародні туристські прибуття, доходи від міжнародного туризму, витрати на міжнародний туризм.

Постановка проблеми. Як свідчать результати досліджень Всесвітньої туристичної організації, на сучасному етапі розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин туризм виступає однією з найбільш динамічних та перспективних галузей світової економіки, каталізатором економічного зростання та розвитку, експорту, створення робочих місць. Так, сьогодні на міжнародний туризм (подорожі та пасажирський транспорт) припадає близько 29 % світового експорту послуг та 6 % загального експорту товарів та послуг. У світі туризм як стаття експорту займає п'яте місце після нафти, продукції хімічної, харчової та автомобільної галузей промисловості. Крім того, туризм як стаття експорту займає перше місце у багатьох країнах, що розвиваються. Враховуючи динамізм розвитку міжнародного ринку туристичних послуг та його значення для вирішення великої кількості соціально-економічних проблем не тільки в межах окремих країн, а й у світовому господарстві в цілому, сьогодні існує нагальна проблема постійного моніторингу стану та особливостей розвитку цього ринку.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Незважаючи на той факт, що міжнародний туризм, стан і тенденції його розвитку є об'єктом численних досліджень як українських, так і зарубіжних вчених, серед яких В. Ганський, І. Гордієнко, В. Данильчук, М. Онисько, І. Сорока, Ф. Топсахалова, С. Чернецька, Г. Кестер та ін.[1–8], сьогодні дослідження, присвячені аналізу тенденцій та особливостей розвитку міжнародного ринку туристичних послуг, є фрагментарними, несвоєчасними – не дозволяють визначити його актуальний стан та особливості розвитку. Беручи все зазначене вище до уваги, мета цього дослідження зводиться до визначення актуального стану та особливостей динаміки міжнародного ринку туристичних послуг протягом 2012 – 2013 років.

Виклад основного матеріалу. Кількість туристських прибуттів є найвагомим показником, який відображає стан та динаміку, що спостерігається на міжнародному ринку туристичних послуг. Під кількістю прибуттів розуміється кількість зареєстрованих відвідувачів тієї чи іншої країни, які не є її резидентами, за певний проміжок часу, зазвичай за рік. Оскільки турист за рік може здійснити кілька подорожей або протягом однієї поїздки відвідати кілька країн, фактична кількість туристів менша за кількість прибуттів.

У 2013 році зафіксовано 1087 млн. міжнародних прибуттів, що на 52 млн. більше, ніж у 2012 році (1035). Таким чином, 2013 рік характеризується зростанням кількості міжнародних прибуттів на 4,7 %. Слід зазначити, що таке зростання фіксується вже п'ятий рік поспіль з часів економічної кризи 2009 року, коли спостерігається зростання, що перевищує середні показники [9].

У регіональному розрізі лідируючі позиції за кількістю міжнародних туристських прибуттів у 2013 році займає Європа – 51 % туристських прибуттів. Азія та Тихоокеанський регіон демонструють найвищі темпи зростання відносно всіх інших регіонів і охоплюють 23 % ринку міжнародного туризму. В свою чергу, Американський регіон показує сталий розвиток ринку, і займає третє місце у географічній структурі прибуттів – 16 %. Близький Схід (5 %), хоча ще не повернувся до зростання, але на деяких туристичних напрямках можна спостерігати помірне відновлення галузі. Африканський

регіон також займає 5 % у регіональному розподілі міжнародного ринку туристичних послуг. Географічний розподіл зображено на рис. 1.

Рис. 1. Розподіл в'їзного міжнародного туризму за туристичними регіонами, 2013 рік [9]

Відповідно до звіту ВТООН (Всесвітня туристична організація), у 2013 році більшість туристів для своїх подорожей обрали авіатранспорт – 53 %, у той час як всі інші поїхали наземним транспортом – 47 % автомобілями або автобусами, 2 % залізницею, і лише 5 % відсотків віддали перевагу подорожі морем (рис. 2).

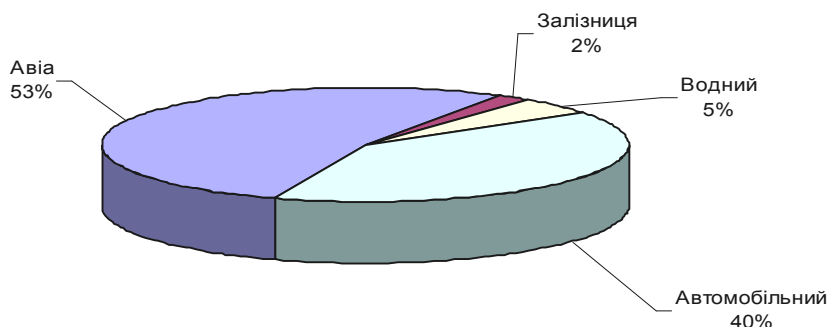

Рис. 2. Розподіл міжнародних туристських прибуттів за видами транспорту у 2013 році [9]

Як свідчать результати дослідження Всесвітньої туристичної організації, повітряний транспорт у виборі туристів у 2013 році переважав над будь-яким іншим. Це обумовлено швидкістю переміщення до пункту призначення і відносно невисокою ціною на квитки.

У 2013 році для подорожей з метою відпочинку за кордоном припадало більше половини міжнародних туристських прибуттів – 52 %, або 568 млн. осіб. Близько 14 % міжнародних туристів задекларували подорожі з метою бізнесу і професійних цілей. З релігійних причин (паломницькі подорожі) та з метою оздоровлення і лікування до інших країн виїздило 27 % осіб від загальної кількості туристів. 7 % туристів не оприлюднили мету своїх подорожей (рис. 3).

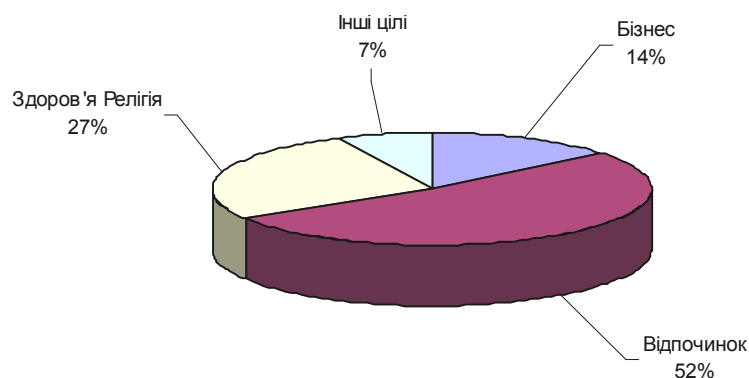

Рис. 3. Розподіл міжнародних туристських прибуттів за цілями у 2013 році [9]

Крім того, 8 з 10 країн-лідерів за кількістю міжнародних туристських прибуттів одночасно входять і до 10 країн-лідерів за обсягом доходів від міжнародного туризму.

До провідних країн-лідерів за кількістю туристських прибуттів увійшли: Франція, США, Іспанія, Італія, Німеччина, Великобританія.

Розглядаючи порівняльну таблицю кількості міжнародних туристських прибуттів у 2013 році, порівняно з 2012 роком відбулося декілька змін (табл. 1). По-перше, Іспанія відновила третю позицію у рейтингу (60,7 млн. прибуттів), залишаючи позаду Китай (55,7 млн. прибуттів). По-друге, Таїланд увійшов до рейтингу під номером 10, демонструючи дивовижний підйом у сфері туризму. Франція, як і раніше, – на вершині рейтингу міжнародних туристських прибуттів з 83 млн. відвідувачів у 2012 році (показник 2013 року ще не підсумований). США займають друге місце у цьому рейтингу.

Таблиця 1

Країни-лідери за кількістю міжнародних туристських прибуттів*

Місце	Країна	Частка ринку, % 2012	Частка ринку, % 2013	Прибуття, млн. осіб		Приріст, % 2013/2012
				2012	2013	
	Світ	100	100	1035	1087	5.0
1	Франція	8.0	...	83.0
2	США	6.4	6.4	66.7	69.8	4.7
3	Іспанія	5.5	5.7	57.5	60.7	5.6
4	Китай	5.5	5.1	57.7	55.7	-3.5
5	Італія	4.5	4.4	46.4	47.7	2.9
6	Туреччина	3.4	3.5	35.7	37.8	5.9
7	Німеччина	2.9	2.9	30.4	31.5	3.7
8	Великобританія	2.8	2.9	29.3	31.2	6.4
9	Російська Федерація	2.5	2.6	25.7	28.4	10.2
10	Таїланд	2.2	2.4	22.4	26.5	18.8

*Складено автором на основі [9].

У 2013 році надходження від міжнародного туризму у світі зросли на 5 % у реальному вираженні до 1159 млрд. дол. США.

Зростання обсягу надходжень від туризму є дзеркальним відображенням зростання міжнародних прибуттів. В абсолютному вимірі доходи від міжнародного туризму в світі зросли на 81 млрд. дол. США.

Європа, на частку якої припадає 42 % всього прибутку від міжнародного туризму, продемонструвала найбільший приріст надходжень у 2013 році, що здебільшого було зумовлено зростанням курсу євро до американського долару. Напрямок Азії і Тихоокеанського регіону (31 % світових надходжень) збільшив прибуток на 30 млрд. дол. США. В Америці (20 %) доходи від туристських прибуттів збільшилися на 16 млрд. дол. США. На Близькому Сході (4 % надходжень) прибуток від туризму за 2013 рік оцінюється в 47 млрд. дол. США, і в Африці (3 % світового ринку) надходження зросли до 34 млрд. дол. США.

У відносному вираженні в Азії та Тихоокеанському регіоні зафіксовано найбільше зростання – 8 %, друге місце посідають Північна і Південна Америка – 6 %, далі йде Європа – 4 %. Африка не продемонструвала жодних змін, у той час як на Близькому Сході доходи від міжнародного туризму за 2013 рік порівняно з 2012 роком знизилися на 2 %.

Для порівняння країн прийнято використовувати більше, ніж один індикатор. І тому, в парі до кількості туристських прибуттів, доцільно розглядати і величину доходів від туризму в кожній країні.

За обсягами грошових надходжень від міжнародного туризму США у 2013 році залишили за собою позицію лідера – 139,9 млрд. дол. США, що на 13,4 млрд. перевищує аналогічний показник 2012 року, при цьому частка США на ринку міжнародних туристичних послуг становить 12 %. Іспанія, як і раніше, є другою країною в світі за доходами від туристичних послуг, її прибуток за 2013 рік становив 60 млрд. дол. США, із часткою ринку у 5,2 %. Франція в рейтингу по доходах посідає третє місце – 56,1 млрд. дол., Китай, відповідно, займає четверту сходинку – 56,1 млрд. дол. США, причому за кількістю прибуттів спостерігався від'ємний приріст за останній рік (-3,5 %).

Досить стрімким зростанням у надходженнях від туристських прибуттів за останній рік характеризувалися Макао (Китай) – 51,7 млрд. дол. США з річним приростом у 18,1 %, Таїланд – 42,1 млрд. дол. США (24,4 %), і Гонконг – 38,9 млрд. дол. США і 17,7 % відповідно (табл. 2).

Таблиця 2

Країни-лідери за обсягом доходів від міжнародного туризму*

Місце	Країна	Частка ринку, % 2012	Частка ринку, % 2013	Грошові надходження, млрд. доларів США		Приріст, % 2013/2012
				2012	2013	
	Світ	100	100	1078	1159	5.3
1	США	11.7	12.0	126.2	139.6	10.6
2	Іспанія	5.2	5.2	56.3	60.4	7.4
3	Франція	5.0	4.8	53.6	56.1	4.8
4	Китай	4.6	4.5	50.0	51.7	3.3
5	Макао (Китай)	4.0	4.5	43.7	51.6	18.1
6	Італія	3.8	3.8	41.2	43.9	6.6
7	Таїланд	3.1	3.6	33.8	42.1	24.4
8	Німеччина	3.5	3.5	38.1	41.2	8.1
9	Великобританія	3.3	3.5	36.2	40.6	12.1
10	Гонконг (Китай)	3.1	3.3	33.1	38.9	17.7

*Складено автором на основі [9].

Щодо обсягу витрат, серед перших 10 країн, на відміну від 2012 року, у 2013 році відбулися деякі зміни: Російська Федерація піднялася на четверту сходинку, цим самим відсунувши Великобританію на п'яте місце, Італія, навпаки, змінила десяте місце на дев'яте, а Бразилія вперше увійшла до рейтингу, посідаючи десяте місце (табл. 3).

Таблиця 3

Країни-лідери за обсягом туристичних витрат*

Місце	Країна	Частка ринку, % 2013	Витрати, млрд. дол. США		Приріст, % 2013/2012
			2012	2013	
1	Китай	11.1	102.0	128.6	26
2	США	7.4	83.5	86.2	7.4
3	Німеччина	7.4	81.3	85.9	4.8
4	Російська Федерація	4.6	42.8	53.5	25
5	Великобританія	4.5	51.3	52.6	2.5
6	Франція	3.7	39.1	42.4	6.6
7	Канада	3.0	35.0	35.2	24.4
8	Австралія	2.4	28.0	28.4	8.1
9	Італія	2.3	26.4	27.0	12.1
10	Бразилія	2.2	22.2	25.1	17.7

*Складено автором на основі [9].

У 2013 році позицію лідера за обсягом туристичних витрат за собою зберіг Китай, збільшивши їх на 26,6 млрд. дол. США, що в абсолютному вимірі демонструє збільшення на 11,1 %. Зростанню реального доходу населення Китаю посприяло укріплення національної валюти відносно інших валют, що, в свою чергу, привело до збільшення витрат китайців за кордоном. Також на кількість туристських прибуттів з Китаю вплинуло відносне зменшення кількості обмежень на закордонні поїздки. За останні 13 років китайські туристи збільшили свої туристичні витрати за кордоном практично в десять разів, Китай тим самим змінив свою позицію у рейтингу з сьомої у 2000 році на першу у 2013 році відповідно. США та Німеччина поділили між собою другу і третю сходинки з туристичними витратами, що перевищують 86 і 85 млрд. дол. США, з частками ринку 7,4 % від загального світового обсягу витрат.

Російська Федерація займає четверте місце у рейтингу, у 2013 році вона стала четвертою країною за міжнародними туристичними витратами, показавши зростання на 25 % порівняно з минулим 2012 роком. Російська Федерація є другим за темпами зростання ринком після Китаю, яка подвоїла свій показник протягом останніх чотирьох років. Аналізуючи показники решти країн у рейтингу, можна відзначити Великобританію – 4,5 % ринку, Францію – 3,7 % ринку, Канаду – 3 %, Австралію – 2,4 %, Італію – 2,3 %, Бразилію – 2,2 % відповідно.

Серед інших країн, які за обсягами зростання туристичних витрат наблизилися до топ-10 за підсумками року, можна відзначити Норвегію, Тайвань (Китай), Кувейт, Катар, Україну і Туреччину.

Висновки. Світові тенденції у сфері міжнародного туризму дозволяють віднести туристичний бізнес до найперспективніших галузей економіки. Міжнародний туристичний ринок розвивається нерівномірно і має регіональні особливості.

За кількістю міжнародних туристських прибуттів у світі можна назвати такі країни-лідери: Франція, США, Іспанія, Китай, Італія, Туреччина, Німеччина, Великобританія, Російська Федерація, Таїланд.

За обсягом надходжень від міжнародного туризму країнами-лідерами є: США, Іспанія, Франція, Китай, Макао (Китай), Італія, Таїланд, Німеччина, Великобританія, Гонконг (Китай).

За обсягом туристичних витрат перша десятка країн-лідерів виглядає таким чином: Китай, США, Німеччина, Російська Федерація, Великобританія, Франція, Канада, Австралія, Італія, Бразилія.

Список використаної літератури

1. Ганский В. А. Современные тенденции развития мирового рынка туристических услуг / В. А. Ганский // Вісник Дніпропетровського університету. – 2012. – № 2. – С. 23–27. – (Серія : Економіка).
2. Гордієнко І. С. Міжнародний туризм та його розвиток в Україні / І. С. Гордієнко, О. Є. Шайда // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.6. – С. 141–144.
3. Данильчук В. Ф. Метод оценки влияния экстраординарных событий на развитие мирового рынка туристических услуг / В. Ф. Данильчук, В. В. Крачковский // Вісник ДІТБ. – 2012. – № 16. – С. 251–262.
4. Онисько М. Б. Міжнародний туризм: світові тенденції та українські реалії [Електронний ресурс] / М. Б. Онисько. – Режим доступу : <http://sd.net.ua/2012/05/24/turizm-ukraine-mir.html>
5. Сорока І. В. Проблеми та перспективи розвитку міжнародної туристичної інфраструктури в умовах глобальної економічної нестабільності / І. В. Сорока // Ученые записки ТНУ им. В. И. Вернадского. – 2012. – Том 25, № 1. – С. 176–185. – (Серія : Економіка и управление).
6. Топсахалова Ф. М. Международный опыт функционирования и тенденции развития рынка туристско-рекреационных услуг [Электронный ресурс] / Ф. М. Топсахалова. – Режим доступа : <http://www.rae.ru/monographs/150-4826#footnote-929-29>
7. Чернецька С. А. Сучасні тенденції розвитку міжнародного туризму / С. А. Чернецька // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 232. – С. 85–88.
8. Kester G. International tourism results and prospects for 2013 [Elektronnyy resurs]. – Rezhyim dostupu : <http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront>
9. UNWTO annual report 2013 [Elektronnyy resurs]. – Rezhyim dostupu : http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_annual_report_2013_0.pdf

References

1. Gansky, V. A. (2012) Modern trends of the development of world market of tourist services. *Visnyk Dnipropetrovskoho Universytetu. Seriya: Ekonomika*, 2 (1), pp. 23–27.
2. Gordienko, I. S., Shaida, O. E. (2011) International tourism and its development in Ukraine. *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy*, (21.6), pp. 141–144.
3. Danil'chuk, V. F., Krachkovsky, V. V. (2012). The method for assessment of the extraordinary events impact on the development of the world market of tourist services. *Visnyk DITB*, (16), pp. 251–262.
4. Onisko, M. B. (2012). International tourism: global trends and Ukrainian realities [Internet]. Available from: <<http://sd.net.ua/2012/05/24/turizm-ukraine-mir.html>>. Last accessed 2nd Feb 2015
5. Soroka, I. V. (2012). Problems and prospects of the development of international tourism infrastructure in the conditions of global economic instability. *Uchenye zapiski TNU im V. I. Vernadskogo. Seriya: Ekonomika i upravlenye*, 25 (1), pp. 176–185.
6. Topsahalova, F. M. (2012). International experience of functioning and trends of the development of the market of tourist-recreational services [Internet]. Available from: <<http://www.rae.ru/monographs/150-4826#footnote-929-29>>. Last accessed 10th Feb 2015.

7. Chernetska, S. A. (2012). Modern trends of the development of international tourism. *Kultura narodov Prichernomor'ya*, (232), pp. 85–88.
8. Kester, G. (2012). International tourism results and prospects for 2013 [Internet]. Available from: <<http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/>>. Last accessed 10th Feb 2015.
9. UNWTO annual report 2013 [Internet]. Available from: <http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_annual_report_2013_0.pdf>. Last accessed 9th Feb 2015.

Eugenia Krizhiminska

THE STATE AND FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TOURISM MARKET

Despite dynamic changes in the industry, it is advisable to outline and analyze the changes that occurred in international market of tourist services in 2012–2013.

The enlargement and intensification of international tourism contribute to the solution of many socio-economic problems not only in individual countries but also in the world economy as a whole. Therefore, a holistic study of current status and features of the development of international tourism market is particularly relevant.

The nature, condition and development of international tourism market are examined in the article. Regional structure of international tourism market is analyzed. Major recipient countries of tourist arrivals are identified.

The changes of receipts from international tourism market by major host countries are observed. The leading countries on international tourism expenditure are examined.

Major recipient countries of tourist arrivals are: France, USA, Spain, China, Italy, Turkey, Germany, UK, Russian Federation, Thailand.

The leading countries on receipts from international tourism are: USA, Spain, France, China, Macao (China), Italy, Thailand, Germany, UK, Hong Kong (China).

The leading countries on international tourism expenditure are: China, USA, Germany, Russian Federation, UK, France, Canada, Australia, Italy, Brazil.

Key words: *international tourism, world travel market, international tourist arrivals, international tourism receipts, international tourism expenditure.*

Рецензенти: Л. М. Чепурда, д.е.н., Черкаський державний технологічний університет; Л. В. Фролова, д.е.н., професор, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського.